

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Několik dat o výchově v naší armádě.

Krok za krokem nabývá v našem vojsku půdy nová složka výcviku, výchova. Počala se ihned po převratu spontánní iniciativou samého mužstva, dlouhou válkou duševně vyhladovělého, našla nadšené pěstitele mezi mladším důstojnictvem, zvláště záložním, byla upravena služebním předpisem a stala se částí vojenské služby. Veřejností byla tato novota přijata s velikým zájmem.

I kruhy, které podnes hledí na vojsko jen jako na nutné zlo, kvitují výchovu jako skutečně plus proti staré armádě. A již také docházejí zprávy o podobných hnutích v ostatních armádách, hlavně ve vítězných armádách západních. Italský ministr války Bonomi nařídil na počátku letošního roku cirkulárem pořádání výchovatelských kursů pro důstojníky. Francouzové měli již před válkou na vojenských učilištích v programech výchovatelství a mravní výchovu a ještě více je zdůrazňují nyní v nových předpisech i odborných revuích, v Anglii pak byla výchova vojsk propracována nejpodrobněji a buduje se dále intenzivně. Také v Americe se rozvila tato novinka do velké šíře.

Z toho je patrné, že úsilí o zdokonalení vojenské výchovy jest hnutí světové, v nejlepším slova smyslu: moderní.

Nové výchovy jest třeba, aby vojinům demokratické armády byla vštípena kázeň, poněvadž „drillem“ se k ní již dospívati nemůže; výchovou jest nutno v brancích menšinových národností na pravou míru uváděti předsudky, s nimiž na vojnu přicházejí. Vychovávatí musí všichni velitelé intenzivně, aby naše vojsko bylo pro případ nebezpečí jednolitá masa, aby v něm vedle vzdělaných a uvědomělých mužů nebyly tisíce negramotných. Armáda je půdou, kde se scházejí lidé všech národností, všech stran a vyznání a zde jim mohou býti vštípeny poznatky, jejichž největší rozšíření jest pro zdárný vývoj demokracie nezbytně nutné. Staré rády zašly a nové se ještě nevzily. Veřejné instituce i osvětové sbory a komise trpí přepolitováním našeho života a tak se stává, že vzdělávací podniky bývají většinou navštěvovány jen lidmi, pro něž určeny nebyly. Avšak ani sociálních reforem nelze prováděti s trvalejším úspěchem bez socialisace vzdělání. Intenzivní práci výchovnou přispěje tedy armáda také mladé naší republice.

Výchovný odbor při hlavním štábu sleduje vývoj této novinky statisticky podrobnými dotazníky. Dne 1. února t. r. bylo z celkového početního stavu mužstva 57% Čechů, 19% Slováků, 16% Němců, 5% Maďarů, a 3% Karpatorusů; 465 mužů se hlásilo k jiným ještě národnostem (polské, židovské a pod.). Podle občanského povolání bylo řemeslníků 29%, průmysl. dělníků 17%, rolníků 28%, zemědělských dělníků 14%, služebních osob 6% a studentů 4%.

Analfabetů bylo dne 1. února v armádě 3.555; podle národností bylo negramotných: 1451 Slováků, 1141 Rusínů, 459 Čechů, 261 Maďarů, 132 Němců a 110 jiných národností.

Knihoven měla armáda 322, s celkovým počtem svazků 139.898. Z těchto bylo 107.190 zábavných, 25.453 naučných a 1.392 časopisů; v příručních knihovnách bylo 5.863 svazků. 54.758 čtenářů si za čtvrt roku (od listopadu 1920 do února 1921) vypůjčilo 186.720 svazků. Na vzrůstu knihoven jest nejpatrnější rychlý vývoj výchovy v armádě. Za uvedené čtvrtletí přibýlo 31.193 svazků, před tím od srpna do listopadu 1920 16.608 svazků, od května do srpna vzrostly knihovny o 13.990 svazků, od února do května o 18.038 svazků. Když jsme po prvé zjišťovali počet knih u vojska, bylo nám hlášeno 186 knihoven se 45.591 svazky.

Největší knihovny měly dne 1. února t. r.

a) v Čechách: 28. pluk ve Vršovicích (3.144 sv.), posádková nemocnice v Praze (3.097 sv.), 4. pluk Hradec Králové (2.743 sv.), 30. pluk ve Vysokém Mýtě (2.413 sv.), 5. hran. prapor, Cheb (2.311 sv.), 21. pluk, Čáslav (2.197 sv.), železn. pluk, Pardubice (2.108 sv.), 11. pluk, Písek (1.909 sv.), 9. pluk, Most (1.748 sv.), 5. ženij. pluk, Karlín (1.606 sv.), 5. pluk v Praze (1.594 sv.), 4. leh. děl. pluk, Josefov (1.451 sv.), posádka Benešov (1.288 sv.), 2. pluk, Litoměřice (1.277 sv.), 18. pluk, Plzeň (1.272 sv.), posádka Terezín (1.256 sv.), posádka Jindřichův Hradec (1.229 sv.), 1. jezd. pluk, Terežín (1.161 sv.), 4. jezd. pluk, Klatovy (1.110 sv.), náhradní prapor 1. pluku, Č. Budějovice

(1.110 sv.), 33. pluk, Cheb (1.095 sv.), leh. děl. pluk č. 2., Plzeň (1.075 sv.), 8. jezd. pluk, Pardubice (1.022 sv.),

b) na Moravě a ve Slezsku: ústav pro choroby plicní Šternberk (1681 sv.), 2. ženij. pluk, Kroměříž (1.501 sv.), posád. nemocnice č. 6., Olomouc (1.418 sv.), I/43 p. pluk, Brno (1.234 sv.), leh. děl. pluk č. 6., Olomouc (1.201 sv.), posádková nemocnice Brno-Zabrdovice (1.004 sv.)

c) na Slovensku: YMCA Žilina (1245 sv.);

d) v Podkarpatské Rusi: II./1. p. pl. Velká Sevljuš (1012 sv.).

500—1.000 svazků knih měly tyto útvary:

1. v Čechách: Hor. děl. pluk č. 205, Stríbro (934 sv.), náhr. prapor p. pl. č. 44, Turnov (919 sv.), leh. děl. pl. č. 5, Č. Budějovice (867 sv.), leh. děl. pl. č. 1, Praha (834 sv.), posádka Milovice (823 sv.), vojenské lázně Karlovy Vary (822 sv.), 42. p. pl., Terezín (818 sv.), posádková nemocnice, Terezín (788 sv.), 1. pluk, Č. Budějovice (785 sv.), III./35. p. pl., Plzeň (776 sv.), I./1. telegr. pl., Kutná Hora (770 sv.), vojenská zásobárna č. 2, Plzeň (762 sv.), 104. leh. děl. pl., Hradec Králové (742 sv.), 9. jezd. pluk, Vysoké Mýto (742 sv.), III./46. p. pl., Chomutov (656 sv.), 6. hran. prap., Domažlice (638 sv.), strážní prapor, Smíchov (620 sv.), 47. p. pl., Ml. Boleslav (597 sv.), hor. děl. odd. č. 254, Trutnov (593 sv.), I./35. p. pl., Plzeň (552 sv.), záložní nemocnice, Karlín (550 sv.), I./5. p. pl., Kladno (544 sv.), vojenská invalidovna, Praha-Karlín (538 sv.), III./44. p. pl., Liberec (531 sv.), autovoj. a zál. nemocnice, Praha (505 sv.);

2. na Moravě a ve Slezsku: 24. p. pl., Znojmo (940 sv.), I./27. p. pl., Olomouc (938 sv.), 7. jezd. pl., Hodonín (784 sv.), 6. jezd. pl., Brno (765 sv.), 302. těž. děl. pl., Olomouc (753 sv.), II. telegr. pr. 2. pl., Královo Pole (739 sv.), I./10. p. pl., Brno (702 sv.), I./leh. děl. pl. č. 6, Brno (562 sv.), I./27. p. pl. Břeclava (539 sv.), 7. hran. prap., Frývaldov (539 sv.), oděvní skladiště, Brno (529 sv.), YMCA, Kroměříž (525 sv.), voj. přech. tábor, Lipník (507 sv.), I./15. p. pl., Krnov (500 sv.);

3. na Slovensku: 14. náhr. prap., Prešov (924 sv.), III./32. p. pl., Košice (787 sv.), 4. hran. pr., Lipt. sv. Mikuláš (762 sv.), YMCA Bratislava (730 sv.), 8. hor. pl., Kežmark (695 sv.), YMCA Trnava (658 sv.), 9. leh. děl. pl., Žilina (654 sv.), II./35. p. pl., Lovinobáňa (640 sv.), 5. hor. pr., Ružomberk (640 sv.), II./23. p. pl., Trnava (526 sv.);

4. v Podkarpatské Rusi: 10. hran. prapor, Trebišov (758 sv.).

Podobně jest tomu s čítárnami. Dne 1. února 1921 mělo vojsko 200 čítáren s 3208 denně vyloženými časopisy. Těchto časopisů bylo od 1. února 1921 v intervalech čtvrtletních hlášeno: 3012, 5548, 4430, 2758. Tento pohyb vysvětluje demobilisace a snad částečně i nepřesnost údajů.

Knihovny a čítárny představují velké jmění. Armáda ho nabyla především vlastním přičiněním, protože dotace ze státního rozpočtu jsou malé. Veřejná vystoupení i dobrovolné sbírky jsou tu hlavním zdrojem příjmů. Osvětové odbory armádní vykazují statistické obraty peněz. Od listopadu 1920 do února 1921 bylo přijato 364.937'85 Kč, vydáno 341.856'40 Kč, od 1. srpna 1920 do 1. listopadu činil příjem 287.886'04 Kč, vydání 256.893'55 Kč; z toho připadlo knihovnám 114.475'95 Kč, čítárnám 34.216'23 Kč, ostatek na kursy, večírky, besedy, divadla.

Kursů jazykových, knihovních, knihařských, rukodělných, zemědělských, těsnopisných, psaní na stroji a pod. bylo hlášeno na 200 s 6477 účastníky. Beseda a večírků se pořádalo 503 jen pro vojsko a na 500 veřejných divadelních představení sehráli vojíní v zimních měsících (listopad 1920—leden 1921) 211.

O mravní úrovni armády podávají poněkud obraz tyto statistické záznamy:

Nekuřáků bylo 1. února t. r. 4352, pohlavně nemocných 2102. Trestů menších než samovazba bylo dáno 29.302, trestů větších 2499.

Čísla tato představují vývojové úsilí osvětové a mravní výchovy vojska. Jsou v armádě ještě velitelé, kteří se hrozí výchovy, že zabere čas potřebný pro technický výcvik, ale takových stále ubývá. Kde jsou výchovou pověřeni důstojníci a poddůstojníci opravdu vzdělání a mají-li pedagogický takt, tam se jeví zdárný vliv výchovy na všechnu vojenskou službu. Vojín duševně zaměstnáváný se stává chápavějším i pro vojenský výcvik, odvyká si zahálce a nečinnosti a lne s úctou ke svému instruktoru-učiteli. *Dr. Oberpfalzer.*

Francouzské ztráty ve válce v letech 1914—1918 a činnost vojenského zdravotnictva.

I. Prvky statistické.

Francouzské ministerstvo války (Zdravotní odbor) uveřejňuje v „Archives de médecine et de pharmacie militaires“ (Archiv pro vojenské lékařství a lékárnictví) výsledky prvních studií o ztrátách francouzské armády v poslední válce. Z této studie vyjímáme data, jež, jak se domníváme, budou důstojnictvo zajímati.

1. Statistika padlých a raněných.

A. Padlí na bojišti.

Na bojišti bylo napočítáno 674.700 padlých. K tomu třeba připočísti 252.900 zmizelých, po nichž nebylo nalezeno žádné stopy mezi zajatci a kteří byli pravděpodobně roztrženi na kusy, rozmačkáni nebo zasypani, celkem tedy 927.600. Běže-li se ohled na tyto zmizelé, tu poměr padlých v boji, propočítán vzhledem k úhrnnému počtu 3,675.000 padlých a raněných (s vyloučením nemocných) činí 23%, čili na jednoho padlého připadají tři ranění. Ztráty v jednotlivých bitvách, vyjádřené v procentech, jsou menší; to z toho důvodu, že zde nelze u zmizelých rozlišovati padlé a zajatce a že číselné údaje výkazů ztrát jsou menší než tomu bylo ve skutečnosti. Nicméně lze v těchto částečných statistikách vytknouti jeden zajímavý bod, totiž, že ve válce pohybové jest poměr padlých k raněným menší (14,66%) nežli ve válce posíční (21%).

B. Ranění sebrání na bojišti.

Úhrnný součet raněných, odešlých od armády do etapy a úzadi, byl 3,025.613; do tohoto čísla, jež představuje minimum, nejsou započítáni nemocní, neboť nejsou v něm obsaženi ranění a ošetřovaní ve zdravotních formacích armádních až do úplného uzdravení nebo do úmrtí.

V úhrnném počtu odvezených připadají na tři raněné dva nemocní. Roku 1918 skládaly se odvozy průměrně z 54,25% raněných, z 30% nemocných a z 15,75% napadených bojovými plyny. Poměr raněných, kteří si utrhli najednou několik zranění, propočítán vzhledem k úhrnnému počtu zraněných, činí 20%.

2. Statistika zranění.

Třídili-li se zranění podle předmětu, který zranění způsobil, lze konstatovati, že před rokem 1914 bylo průměrně 75% všech zranění způsobeno kullemi pušek. Za války posíční, t. j. až do počátku r. 1918, jeví se tento poměr: 76% zranění bylo způsobeno střepinami děl. nábojů, ručních granátů atd.; 16% kullemi pušek a 8% jiným způsobem.

Za války pohybové v roce 1918 mění se tato čísla takto:
58% zranění bylo způsobeno střepinami, 30% kulemi a 12% jiným způsobem.

Zranění způsobená bodlem se ve statistikách téměř nevyskytují, protože jsou velice vzácná a poněvadž obvykle způsobují okamžitou smrt. Jsou tedy ve válce posiční hojnější zranění způsobená střepinami dělových nábojů nebo ručních granátů a tato zranění jsou vražednější a komplikovanější nežli zranění kulemi pušek. Válka posiční jest především válkou opotřebovací. Třídíme-li raněné podle způsobnosti k odvozu, shledáváme, že 20—26% jest odvozu neschopno a 74—80% schopno. Ranění schopní odvozu skládají se z lehce raněných, kteří se vbrzku uzdraví a kteří z důvodů vojenských musí býti chováni nedaleko za frontou; bývá jich 18.5%—23%; dále z raněných, jichž zranění jest prostředně těžké a které lze odvézt do etapy nebo do úzadí; bývá jich 60%.

Ranění neschopní odvozu skládají se

a) z těch, kteří nemohou býti vůbec transportováni a kteří se nedostanou za polní nemocnice posunutě vpřed;

b) z těch, kteří mohou snést pouze krátký transport a kteří jsou ošetřováni v mobilních záložních nemocnicích (Hôpital d' Evacuation) a v armádních nemocničních centrech. (Centre Hôpitalier d' Armée). Poměr jedných i druhých mění se podle toho, jak jsou dotyčné ústavy vzdáleny od bitovní čáry.

V dubnu roku 1917 (Aisne) bylo neschopných uvedených sub a) 8%, sub b) 17%.

V srpnu roku 1917 (Verdun) bylo neschopných uvedených sub a) 4%, sub b) 17%.

V říjnu roku 1917 (Aisne) bylo neschopných uvedených sub a) 3%, sub b) 22%.

Další změny jsou podmíněny i intenzitou útoků. Za operací málo vražedných, kde jest tedy absolutní počet raněných malý, dostane se většímu počtu raněných ošetření ve formacích seskupených vpředu; tak ve Flandrech v červenci roku 1917 bylo 40% raněných ošetřeno v polních nemocnicích a 30.76% v evakuačních nemocnicích (Hôpital d' Evacuation).

3. Statistika výsledků vývoje zranění.

a) Úmrtnost raněných ošetřovaných v polních zdravotních formacích mění se podle toho, kde byly dotyčné formace umístěny. V roce 1916 zemřelo ze zraněných ošetřovaných ve zdravotních ústavech v oblasti divisi a armádních sborů 4.61%, a v oblasti etapní 7.18%. (Bitvy u Verdunu a na Sommě, kdy ošetření vpředu bylo velmi nesnadné.)

Roku 1917 zemřelo ze zraněných ošetřovaných ve zdravotních ústavech v oblasti divisi a armádních sborů 5.12%.

Roku 1918 zemřelo ze zraněných ošetřovaných ve zdravotních ústavech v oblasti divisi a armádních sborů 7.36% a v oblasti etapní 1.29%.

V úzadí jeví se úmrtnost takto:

V roce 1914 a 1915 zemřelo 2.25% úhrnného počtu raněných a v letech 1916, 1917, 1918 0.94% úhrnného počtu raněných.

b) Poměr raněných, kteří po úplném zotavení byli vráceni službě vojenské, činí průměrně (podle statistiky z r. 1916, 1917, 1918) 79% úhrnného počtu raněných. V roce 1918 bylo službě vojenské průměrně vráceno měsíčně 60.000 mužů.

c) Jest nesnadno přesně určití poměr invalidů; nicméně až do 31. prosince roku 1919 bylo 40.824 amputovaných válečných poškozenců opatřeno prothesami a 54.136 bylo poděleno prothesami funkcionálními.

d) Do 1. dubna roku 1920 bylo uděleno 190.953 definitivních pensí a 231.475 pensí dočasných.

4. *Resumé.*

Úhrnnou bilanci válečnou lze vyjádřit přibližně těmito čísly:

Nejméně 3,000.000 raněných, z nichž se zotavilo a bylo vojenské službě vráceno 2,300.000.

1,325.000 úhrnných ztrát, a to: 674.700 padlých v boji, 250.000 zemřelých následkem zranění, 225.000 zmizelých, kteří pravděpodobně padli v boji a 175.000 zemřelých následkem nemocí.

Nepřátelská střelba způsobila tudíž šestkrát a sedmkrát tolik obětí nežli choroby. Jest to jedinečný fakt v dějinách velkých válek. Dokazuje současně vysoce důležitou úlohu, jež připadla chirurgii a lékařství za války v letech 1914—1918.

II. *Činnost vojenského zdravotnictví za války.*

Nesporného pokroku dosaženo bylo hlavně v těchto čtyřech bodech:

1. Ve všeobecné organizaci vojenského zdravotnictví nejvýznamnějším činem byla čím dále tím intimnější spolupráce zdravotnictva s velitelstvím. Nařízení vydaná v květnu roku 1917 stanovila přesně úlohu všech sborových lékařů a vyšších náčelníků zdravotnictva u velitelů velkých vojenských jednotek. Náčelníkům zdravotnictva dostalo se trvalého zplnomocnění k samostatnému vyřizování otázek týkajících se vnitřní činnosti vojenského zdravotnictva v dotyčných jednotkách. Rečenými nařízeními byli lékaři povoláni do štábů, aby tam studovali otázky spadající v obor jejich speciální působnosti a bylo nařízeno úzké spojení vojenského zdravotnictva se službami spolupracujícími na boji, (službou automobilní, službou odvozu po cestách, službou železniční.) Rovněž jest nutno uvést, že se technické autoritě náčelníka zdravotnictva dostalo posily přidělením chirurgických poradců, trvale u nich umístěných ve funkci bezprostředních spolupracovníků. V hlavním stanu bylo následkem obdobného pokroku přivedeno zřízení oddělení „zdravotnictva“, zavedení jednoho generála-lékaře, jenž byl ve věcech zdravotnických zástupcem náčelníka hlavního štábu vrchního velitelství. (Aide Major Général du Service de Santé.) V úřadě stalo se zdravotní oddělení ministerstva války státním podtajemnictvím vojenského zdravotnictva. (Sous-Secrétariat d'Etat du Service de Santé.) Úzkým spojením se zdravotním oddělením vrchního velitelství bylo možno koordinovati využití prostředků čerpaných z úřadů a z etapy a určití všeobecné dispoice vojenského zdravotnictva u armád.

Tento pevný celek se znamenitě osvědčil, zejména v těžkých okamžicích roku 1918 a jest podle jednomyslného názoru v budoucnu nutnosti.

2. *Vývoj názorů chirurgických.*

Od počátku byla prováděna zásada operovati tak blízko za frontou, jak to jen bylo v bezpečí možno a tak brzo, jak to bylo lze vzhledem ku přepravě raněných. Stabilisace fronty tomuto řešení napomáhala a fakt, že převládaly rány způsobené střepinami nábojů nad ranami způsobenými kullemi, nutil k energickému potírání hrozící infekce. Studium válečných zranění vedlo poněkud k názoru, že infekci lze se vyhnouti; klinické pozorování a bakteriologie dokázaly, že za šetření různých kautelí možno zašívati rány později a odsunouti chirurgický zákrok. Jakmile byly v důsledku válečných operací polní formace na frontu zaplavovány raněnými, dospěli jsme k tomu, že byly zákroky vykonány poněkud později (v době 12—15 hodin) a poněkud dále od fronty.

Hospodárné využití zdravotních automobilů a vlaků umožnilo aplikaci tohoto způsobu ve válce pohybové v roce 1918 a jeho všeobecné rozšíření. Tento způsob bude asi zachován v budoucnu, neboť bylo tak lze docílití veliké většiny uzdravení v útvarech vzdálených až 40 km od fronty.

3. Použitím specialisovaného chirurgického personálu bylo lze docílití zdokonalení metod, vzájemného poučení a odborného chirurgického spojení. Výsledek toho byl, že se vytvořil pevný sbor chirurgických poradců a že bylo sestaveno 570 chirurgických skvěle zapracovaných skupin.

4. Zdravotní materiál.

Ohromné úsilí bylo vynaloženo na sestavení zdravotního materiálu. Nemocnice sestavené u armád v poli měly 120.000 lůžek. Nemocnice zřízené v úzadí měly 572.000 lůžek. U armád v poli bylo použito 12.000 stanů a baráků, 183 automobilů se zařízením sterilizačním nebo roentgenologickým, 34 automobilových polních nemocnic, 68 bakteriologických laboratorí, 206 zdravotních autokolon o 20 automobilech, 189 zdravotních vlaků, z nichž 154 nemocničních nebo permanentních, 20 nemocničních lodí, 819 roentgenových zařízení. Bylo vydáno 65.000.000 obvazových typů, 80.000.000 obinadel, 250.000.000 kompres, 75.000.000 m organtinu a 7.000 tun vaty.

Možno říci, že činnost vojenského zdravotnictva francouzského za války byla všeobecně charakterisována takto:

Spojení s velitelstvím bylo stále užší, výcvik personálu, jakož i metody chirurgické a lékařské činily stálý pokrok a zdravotní materiál se stále vyvíjel a podstatně zdokonaloval.

Počet raněných vrácených službě vojenské a velmi malé procento ztrát nemocemi poskytuje dostatečný důkaz o hodnotě francouzského vojenského lékařského sboru.

Zdůrazňujeme ještě vysokou důležitost dokonalého spojení vojenského zdravotnictva s velitelstvím. Toto nezbytné spojení může býti uskutečněno pouze tehdy, když jsou jednak velitelství a štáby dokonale zpraveny o organizaci, činnosti a výkonnosti vojenského zdravotnictva a když vojenský lékař ovládá jak odbornou techniku svého povolání lékařského či chirurgického, tak i obsáhlé nauky vojenské, bez nichž by nebyl schopen, aby přizpůsobil činnost své služby válečným operacím a nebyl by velitelství tím, čím by býti měl, totiž prozíravým spolupracovníkem. Právě z toho důvodu jest určitý počet vojenských lékařů francouzské armády každoročně povoláván do vysoké válečné školy, aby se tam zúčastnili některých přednášek a cvičení. E.

*Válečný rozpočet rakouského vojska pro rok 1920-21.**

Rozpočtový stav rakouského vojska jest tento: 1500 důstojníků, 2000 poddůstojníků z povolání, 26.500 mužů (Wehrmänner), 1.780 civilních zaměstnanců u vojska v hodnostní třídě, 1.334 civilních zaměstnanců u vojska bez hodnostní třídy, 21 civilních státních úředníků, 2201 ostatních civilních osob, celkem 35.336 osob.**

Celkové výdaje pro brannou moc činí 1.170.297.056 K. Z toho připadá 579.028.509 K (skoro polovina) pro účely zajatců a civilních internovaných

* Podle úředních údajů státní tiskárny vídeňské.

** Celkový stav veškerých osob, které konají službu vojenskou nebo bezpečnostní, jest tento: říšské obrany 35.336 mužů, četnictva 11.301 mužů, státní policie 8046 mužů, celkem 54.683 mužů, t. j. asi 1% veškerého obyvatelstva.

osob. Z jednotlivých položek vyjímáme: Náklad na výstroj a výzbroj 66,300.000 K, náklad na zbraně, náboje a třaskaviny 6,315.000 K, na ubytování atd. 109,401.000 K, na vojenská cvičení 1,130.000 K, na osvětovou a tělesnou výchovu 4,000.000 K, na výcvik důstojnictva na civilních školách a vyšších učelištích 236.000 K, na pěstování sportu v armádě atd. 8,810.000 K, na nákup koní 8,064.000 K.*

Přirovnáme-li tento rozpočet s rozpočtem býv. rakouské zeměbrany pro rok 1914-15, vidíme, že stav nynější rak. armády činí asi 55% býv. rakouské zeměbrany. Nápadný je přesun v poměru hodnotních tříd: V roce 1914-15 byl celkový stav gážístů bývalé rakouské zeměbrany 5187; z toho 1% 3.—5. hodnotní třídy, 12% 6.—8. hodnotní třídy a 87% 9.—11. hodnotní třídy. V roce 1920-21 jest celkový stav 2827; z toho 18% 4.—5. hodnotní třídy, 51% 6.—8. hodnotní třídy a 46% 9.—11. hodnotní třídy. Pz.

Rudá armáda.

O armádě Lenina a Trockého píše „Schweizerische Vierteljahrschrift für Kriegswissenschaft“, ročník II., sešit 1.:

Armáda sovětů nebo — jak je tiskem západní Evropy s oblibou jmenována — armáda rudá, jest svým zevnějškem i vnitřkem pravé dítě revoluce roku 1917. Oklikou přes armádu Kerenského, jež se skoro nelišila od armády carské, pochází rudá armáda přímo z Rennenkampfova parního válce; to lze konstatovati i dnes, přes všechny vnitřní a zevnější vady, protože její živý materiál zůstal úplně týž. Jest pravda, že se dostaly silou bolševických ideí do popředí různé živly, ale ty nedovedly vtisknouti vlastní povaze této armády nikdy své pečeti.

Polní armáda (voleny jsou vždy staré výrazy pro taktické útvary, protože dají, ačkoliv úplně nepřiléhají, nejlepší pojem) podléhá vedení a vrchnímu řízení sovětů v moskevském Kremlu. Všechny rozkazy proskakující nejjemnějšími cévami komisařských organizací až do fronty přicházejí koncem konců z Moskvy. Nejvyšší vojenské velení, jež se zosobňuje v jednom muži (Trockij), zůstalo tedy ponecháno. Jest to příznačné pro ruskou armádu; nikdy nemůže několik pánů účinně vésti mírové, neřku-li válečné vojsko. Lidovým komisařům v Kremlu, již jsou nadáni neobmezenou mocí velitelskou, jsou sice přidáni vojenští rádci, ale jejich moc lze označiti jako pranepatrnou, protože nejvyšším vodítkem sovětů v Kremlu jsou politické i hospodářské zásady.

Jest tedy úplně lhostejné, propůjčuje-li generál Brusilov Leninovi nebo Trockému svou vojenskou inteligenci; šachové figurky těchto obou ruských konsulů pohybují se vždy podle hledisek sovětských. Ale tím, že se vše musí podržiti sovětské ideí, bez zřetele na důvody, proč jednotlivci k rudému praporu přišli, jest vůbec nemožné uskutečniti snad nějaké separatistické choutky.

Špiclovství kvete utěšeněji než kdy jindy za carských časů; každý vojenský vůdce, každé vojskové těleso má své legáty, kteří dozírají v podobě zažraných komunistických lidových komisařů očima Argusovými nad duchem a stavem oddílů a nad jejich vůdci. Pokud to vojsko snáší dobrovolně nebo z přinucení, nelze ani v nejmenším odhadnouti.

Indolence jednotlivce, ruského mužika, se nijak nezmenšila větší duševní svobodou ruské revoluce; stojí na téže úrovni jako roku 1905 a 1914.

* Nákupní cena jednoho koně jest stanovena na 20.000 K; vydržování jednoho koně stojí ročně 18.250 K.

Nadšení jest jen otázkou žaludku, a o ten pečuje dotyčný komisař co nejvíce. Intelektuálně bývalé ruské armády, pokud nejsou vyvražďeny, slouží v armádách generálů a ne v armádě rudé. Rudí se sice rádi chlubí tím, že mají ve svých řadách původní carské důstojníky a poddůstojníky a používají toho za vnadidlo; těch, kteří u nich opravdu slouží, jest však nemnoho a nejsou to dobré živly ani v západním smyslu aniž ve smyslu sovětu.

To má svůj důvod v tom, že armády generálů dovedly ruskou ideu udržeti čistěji na svých praporech a tím mohly získati i lepší lidský materiál. Nezdarý generálských armád mají jiné příčiny; aby nebyl článek zbytečně prodlužován, neuvádíme jich zde. Jest prý sice asi 90% všech důstojnických míst obsazeno, ale nikterak se nechybíme, považujeme-li tento počet za počet silně přehnaný a předpokládáme-li, že velkou část tvoří povýšení poddůstojníci.

Rudé vojsko se člení, tak jako staré vojsko carské, na armády. Tyto jsou podřízeny vojenským vůdcům všech bývalých služebních stupňů. Každý má svůj široký tmavý stín v osobách svých komisařů. Každá činnost se přísně pozoruje a posuzuje; každý rozkaz musí býti podepsán komisařem a jest úplně vyloučeno, že by mohl některý z vojevůdců sovětských podniknouti něco proti Moskvě, leda by byl papežtější než papež, jako na př. Buděnnij. Také carští generálové vedou sovětské armády; ale jsou tam i vojenské talenty, vynořivší se náhle jako komety; ti pocházejí ze stavu mužstva nebo poddůstojníků, nevedou si huře než kterýkoli starý generál, který zestárl při svém mírovém „šimlu“ a táhl pak do války.

Větší útvary mají řádně zařízené štáby s resorty pro všechna odvětví služební a správní; ty znají vésti papírovou válku zrovna tak jako štáby jiných vojsk. Každý vojenský velitel má však svůj protipól, aby nemohl nic podniknouti proti Kremlu a jeho posvátnému slovu.

Při tom jest však podle souhlasných zpráv poměr mezi nositeli vojenské a politické moci povšechně dobrý; důstojníci nechtějí býti ničím jiným než důstojníky a přenechávají klidně všechny ostatní starosti komisařům, jež se s fanatickou horlivostí zasazují o své věci.

Komisaři přidělení vyšším štábům mají titul politických direktorů. Ostatně nebylo lze ani v rudé armádě odpirati důstojníkům trestnou pravomoc, jež je dosti rozsáhlá. Důstojníci jsou zase kontrolováni plukovní radou vojáků, k níž náleží jen komunisté. Tento sbor, silný 30 mužů, posuzuje chování důstojníků i mužstva a dozírá nad nimi.

Nižší svazky nemají pevného rámce měrou již mnohem povážlivější než svazky vyšší. Vedoucí místa jsou obsazována beze všeho těmi, kdož si tato místa svého času osobili a vojensky se osvědčili. Velitelé byli kdysi voleni, dnes však rozhoduje zase jen nadání a mnohdy i protekce komisařů. Dozor komisařů se však táhne rozhodně až i na nejmenší jednotky; tím je podporována velmi účinně přesnost v dodávání a vydávání rozkazů, protože komisaři mají obyčejně mezi sebou lepší spojení než vlastní vojenská místa. Ale protože obě instituce jsou odkázány na vzájemnou práci, doplňují se vhodně svými technickými prostředky.

Polní armáda má při počtu 100 divisí asi 15.000 politických komisařů; přijde jich tedy 150 na divisi, jež má asi 3500 bojovníků.

Armáda jest rozčleněna tak, že má divise o 3 brigádách o 3 plucích všeho druhu s čísly, jmény, prapory o jinými rekvisitami starého militarismu, i s plukovní hudbou. Jest to jakýsi ústupek pravým vojákům; sověty se ukázaly i zde mistry zchytralé politiky.

Jaká jest početní síla svazů, nelze naprosto určit; na papíře působí snad dojem západní Evropy, v pravdě jsou však asijské, to jest podléhají stálým změnám bez jakékoliv úvahy. Divise má mít 3 brigády o 3 plucích, pluk 3 prapory o 3 rotách; celkem má mít 3.500 bojovníků s 20 děly. Při tom

by přišlo na 1 pěší rotu, nebere-li se zřetel na dělostřelectvo, asi 40 mužů, a skoro 2 komisaři na každou rotu.

Výcvik stojí na nízkém stupni, protože se náhrady a doplňky cvičí bez jakýchkoli pomůcek. Protože však Rus zná jen účinek mas, mohla se armáda bez pečlivého výcviku jednotlivcova obejít. Celkem není kázeň špatná; bojová kázeň je (z důvodu lehce pochopitelných) lepší než kázeň v klidu. Vojáci také vzdávají čest; stará, dobrá výchova vězí těm, kteří sloužili, v krvi a ne ve hlavě. Snad je to také odtud, že se vojáci svými úspěchy naučili mít zase více vážnosti ke svým vůdcům a že kázeň zase zdvihla vážnost mužovu k sobě samu.

Při ústupu se však vše silně změní; s největší rozhodností dělí se pod nátlakem ústupu komunisté od „také komunistů“. Kázeň oddílů, které zůstaly pevné, jest však jako dříve dobrá.

Vojsko se doplňuje velmi rozmanitě; nejlepší vojáci jsou kozáci, národové kavkazští a přeběhlíci států okrajních; i Mongolové jsou chváleni. Vlastní Rus zůstane i jako rudý tím, čím vždy byl: bojovník otupělý, oddaný, účinný jen v masách. Cetně je zastoupena mládež; muži přes 40 roků by snad ani námahám bolševického tažení neodolali. Vousy v dlouhé válce narostlé nesmějí másti; masa rudé armády je mladistvá, a její síla útočná i obranná tedy velmi značná.

Pisatel nechce kritizovat bolševickou vládu, jak se dosavad vyvíjela (Pozn. Článek je asi psán v době polských konečných úspěchů), protože by tyto úvahy mohly pak lehce vésti k mylným úsudkům.

I forma, v jaké se vojsko dostává doplňků, je velmi rozličná. Nejprve přišla větší část dobrovolně; lepší výživa, vyhlídka na kořist a žold, přilákaly jak staré účastníky na tažení, tak i množství zvědavců; z mnohých carských vojáků stali se lancknechti.

Když později vzrostla v decimovaných stavech nechuť k válce vůbec, sáhla sovětská vláda bez okolků k nucenému rekrutování. Špiclovství široko rozvětvené a vypsané premie znemožnily hromadné deserce, jimž by se jinak nebylo lze vyhnouti. Ženské formace většího rozsahu k aktivní účasti na boji patří do říše bájek, jednotlivé mužatky vyskytly se v bojových útvech jak na Balkáně, tak i v sovětském Rusku.

Výstroj je nebolavějším bodem ve vojště sovětů. Stejnokroje ve smyslu západní Evropy není; každý nosí to, co má, co najde nebo co ukořistí. Jen červené odznaky, jež nosí každý, umožňují zasvěcenému rozeznatí vojáky, ať jsou již bosi, nebo bez pokrývky hlavy nebo v občanském oděvu. Jest několik vybraných těles, které jsou sestaveny podle krajin nebo i politicky a které mají větší stejnoměrnost, ale to po delší službě na frontě rychle mizí.

Jsou prý formace ryze komunistické; ty by se tedy skládaly z přesvědčených přívrženců sovětů. Ti zastávají jakousi policejní službu za frontou, kde, jsouce vyzbrojeni kulomety, slídí po sbězích a marodérech. Ale všechny ostatní zprávy o praporech studentských, námořnických i ryze dělnických jsou zrovna tak pouhé povídačky, jako tendenční tvrzení, že v rudé armádě bojují semknuté německé svazky. Že ze $\frac{1}{4}$ milionu německých a $\frac{1}{2}$ milionu rakouských zajatců značný počet hledal a našel lepší osud u rudé armády, je úplně hodno víry i dostatečně dokázáno; proč by mezi nimi nemohli býti i přesvědčení komunisté? Francouzský kapitán Sadoul dokazuje dostatečně, že se může tento „malheur“ stát i v „lepších“ kruzích.

Ale celé semknuté útvary přece by se asi jen zdály bolševikům příliš nebezpečnými, a to i přes výhodu, že by měli v bývalých zajatcích opravdu vycvičenou trupu skutečných vojáků. Mnoho z těch válečných zajatců, osudem otřesených, kteří přestoupili, mohlo mít též naději, že se tak navrátí rychleji a poměrně bezpečněji do své domoviny.

Obuv je všeobecně špatná, i u zbraní na koních, kde nebyla vystavena ani tak značnému opotřebování.

Látky stejnozkrokové jsou tenké, civilní oděv vojákův jest mnohem lepší; úplně bosí jsou arci jen ojedinelí, vždyť by lidé bez obuvi nikdy nemohli provéstí takových pochodů, jaké rudá armáda skutečně provedla.

Pokrývky hlavy jsou velmi rozmanité; užívá se hlavně mnoha anglických čepic.

Jest viděti i lidi oblečené velmi elegantně a trvanlivě, prakticky; ti pocházejí ponejvíce z okolí komisařů; o oblek nemůže se asi vedení vždy starati, jinak by nebyly myslitelný tak veliké rozdíly, jaké se skutečně vyskytují. Odznaky důstojnické jsou čtyřhranné zlaté hvězdy na červeném, soukenném podkladě na ramenou.

Nedobrovolně dodala Dohoda mnoho nového materiálu armádou Denikinovou, tak prý na př. pro skromné rudé dělostřelectvo střelivo na jeden rok.

Žold Leninových vojáků jde samozřejmě do tisíců rublů; protože jest však jejich cena velice pochybná, zachází se s tisícovkami málo přívětivě, a tisícovky si to musejí nechat líbit.

Proti komunistickým zásadám rozhlášeným s velkým vychloubáním jsou požitky šarší větší než požitky obyčejného vojáka a jen co se týče stravování hledí intendantce podle možnosti podělití všechny stejně; ale to není ani ve státní ryze komunistickém možné; komisaři a jejich pomocníci se mají zase mnohem lépe než mužstvo a vůdci.

Zbráním věnuje vedení pozornost o něco větší, ačkoliv ani tu nemůže rozmanitosti čeliti. Pěchota má pušky nebo karabiny, z nejmenší části ruské, mnoho japonských a německých i rakouských a dohodových; není snad vůbec systému, který by nebyl zastoupen. Jak se pro tak rozličné soustavy zaopatřuje střelivo, je otázkou, které nelze rozluštit.

Zbraně sečné i bodné jsou již vzácnější; kdo má ruskou pušku, má obyčejně i bodák k ní příslušející. Dýky jsou silně zastoupeny u Asijců, protože lze je prakticky a pohotově umístiti v opasku. Pistole, revolvery a vůbec všechny malé ruční zbraně jsou velmi oblíbeny a hledány. Nejsou nikterak atributy všech vůdců; ti jsou také vyzbrojeni jen tím, co si náhodou zaopatřili. Je viděti mnoho lidí, kteří opět nosí staré carské řády, jež si poctivě vysloužili.

Co se týče ostatních kusů výzbroje, těší se největší oblibě a jest všeobecně užíván pytel, jenž se nosí na zádech a do něhož možno vše, co si jen lze pomyslet, vložit; jest z hrubé látky a může se nazvati i nepromokavým. Jest velmi důležitý; předčí o mnoho torbu, dokonce i v té velmi skromné rudé armádě, která žije z ruky do úst. Mnohý má dobrý kožený opasek, ten však jest jen ozdobou; střelivo se nosí v tak zvaném „burském pásu“ napříč přes prsa. Na opasku nevisí vůbec nic. Vojáci všech válečických zemí sténali pod tíhou přívěsku na opasku; rudý gardista se od těchto přívěsků osvobodil. Přehlíženy jsou jen zbraně, protože působí vedení stálou starost; vše ostatní může každý nechati zcházeti, jak se mu zlíbí.

Jezdeckto není vyzbrojeno jinak než pěchota a jest vůbec jen pěchotou na koni; píky mají jen mongolské útvary. Příznačný pytel nechýbí ani zde.

Nečetné dělostřelectvo má, jako vždy, o něco větší pohodlí a blahobyt, protože může s sebou voziti vše možné na svých vozidlech, sice velmi pochybných, ale přece jedoucích. Nejvíce jest používáno obyčejného, selského vozu v zemi obvyklého. (Referent udává, že jest naprosto méněcenný. Zdá se, že to mínění snad není úplně oprávněné; selské vozy, nazvané od Němců „panie-wagen“, se na ruských bojištích právě velmi osvědčily, ačkoli nutno uznati, že nelze úplně upustiti od některých zvláštních typů armádních vozů.) Mužstvo dělostřelecké jest na vyšším stupni vzdělání a vypadá lépe a jest

i ryzeji ruské; obyčejně pochází z měst a jest inteligentnější než obyčejný mužik.

Koně jsou celkem dobří, vytrvalí a nikterak choulostiví a zhýčkaní. Však je toho také zapotřebí; vždyť těch 800 km, kterými některé útvary protáhly za malé dvě neděle, vyžadovalo značný stupeň výkonnosti.

Děla jsou tak rozmanitá jako ruční zbraně pěchoty, ale velení dbalo lepší organizace; ještě jsou továrny na střelivo, ba i na děla v plné práci.

Ponejvíce však spoléhá vedení na elán jezdecký (jež má kořistiti); to jest nejčtetnější a může největší část úspěchů připsati ke své zásluze.

Kulometry je rudá armáda vyzbrojena až skoro nadmíru; i ty jsou dostatečně doplňovány střelivem, alespoň pokud se týče kulometů ruských, napodobených podle německých kulometů Schwartzkopfových.

Jiných pomocných zbraní skoro není, mimo ojedinělé minomety a něco ručních granátů; ty však nemají valného významu.

Několik málo technických vojsk je postaveno z nouze.

Dobře jest zařízena jen služba bezdrátové telegrafie a vojsko automobilové v tom rozsahu, jak tyto obě části slouží štábům.

Telegrafie a telefonie drátové zde skoro vůbec není.

Úplně zanedbána jest služba zdravotnická; té se věnuje jen několik žen dobrovolně s sebou táhnoucích. Lékaři jsou vesměs židovští studující.

Letců není.

Rozkazy jsou celé vysílány jiskrou do étheru; obyčejně platí všem a má jich od všech býti poslechnuto. Poštní pošta jest v jakýchsi začátcích. Vůbec lze říci, že posledním časem (Pozn. Ke konci války rusko-polské.) bylo lze pozorovati několik pokusů, vybudovati armádu v trochu modernější nástroj; protože však vlastně všechno chybí, není možno ani při nejlepší vůli, již nelze upřít, nic lepšího vytvořiti.

Zajímavá jest taktika. Ve velkých rysech jest operační cíl vysokým a středním štábům znám. Menší svazy bojují, pokud jsou na koních, úplně rozptýleně, aniž vědí mnoho o operačních cílech. Boj pěchoty se blíží způsobu, jaký byl u západních mocností oblíben v pohybové válce.

Jednotné vedení, jež chybí, jest nahrazeno jednotnou vůlí, dostati se kupředu, udělati velkou kořist a nalézt něco k jídlu.

Cíl útoku, bojová pásma, rozčlenění do hloubky v útoku jsou (alespoň u menších svazků), věci neznámé. Vyšší štáby snad tyto věci alespoň teoreticky ovládají, však chování vojsk vše zmaří.

Hlavně žene vojsko kupředu hlad, protože dovoz nejčastěji hrozně selhává a odřadů vůbec není. Železnice mohou splniti sotva desátý díl požadavků na ně činěných, takže armáda vždy musí žít ze země.

Zní to však strašlivěji, než to vlastně je, protože rudé armády již dávno nejsou tak čtetné, jak se západ obyčejně domnívá. Velký dojem sovětských jednotek podmíněn jest jen nezvyklým počtem osob táhnoucích s vojskem: mnoho žen, ba i děti doprovází prostě muže, otce a přítele, a tím se zvyšují požadavky vojska, pokud se týče příbytků a potravy, kdežto pohyblivost vojska a naděje na výsledek tím značně trpí.

Jako jediný stálý dovoz následují ihned za vojskem civilní správy se svým celým zařízením. Průpravu pro civilní úřednictvo obstarávají komisaři armádních proudů; ti připravují půdu pro práci správy civilní, jež jich následuje.

Hlavní zbraně zaslouží si ještě každá pro sebe krátké úvahy:

Pěchota podobá se svým vystupováním a vzezřením tlupám nejhorší domobrany (referent praví: „dem ungedientesten Landsturm“), která vůbec nesloužila; má nejhorší oděv a kladou na ni největší požadavky. Skládá se z valné části z pravých Rusů, ale i z Tatarů a Mongolů; nižší důstojníci jsou tu skorem vesměs bývalí carští poddůstojníci nejhoršího druhu. Svazků rotních a praporečnických v boji nelze vůbec rozeznati.

Jezdeckvo jest o něco lepší; původem jsou to kozáci, Kavkazané i Lotyš; v posledních válkách dosáhla za šest let prvních větších úspěchů jízdních vojsk. Jeho vedení vytklo mu velké cíle a také je vysoce cenilo. Nejvyšší jezdecký vůdce je všeobecně známý bývalý poddůstojník Buděnnij, podle všeho velký vojenský talent, ale žádný genius. Jiný „generál jezdeckva“, bývalý strážmistr, byl před nějakou dobou z podnětu svého civilního komisaře postaven před soud a zastřelen; byla to politická žárlivost, jež stála nadaného muže krk. Jinak má jezdeckvo za vůdce parvenue.

V dělostřelectvu, jež jest počtem nečetné, slouží Rusů nejvíce, vedoucí místa jsou z velké části obsazena důstojnictvem. Rozčlenění vojsk odborných a jejich rozdělení na jednotlivé armády podléhají největší libovůli.

Bral-li by se zřetel na všechny zevnější příznaky, podle kterých se obyčejně vojsko posuzuje, bylo by lze vojenskou cenu rudé armády odhadnouti velmi nízko.

Za vysokou svou hodnotu děkuje bolševická armáda pohnutce, která v něm jest. Jsou zde nerozlučně spojeny vojenské a morální hodnoty. Rudý gardista není vlastně vojákem, není ani apoštolem nového učení: jest to vlastně „železným systémem nucený nástroj žulové vůle, již se poddal z hladu“ nebo z jakéhokoli jiného důvodu.

Moskevští ulehčují rudému gardistovi, aby se podřídil jejich despocii, velmi tím, že ověsí své cíle nejnacionálnějším pláštěm a že uvedli válčení v permanenci; i nemusí si mužik vůbec dělati starosti o své demobilisování. Ustavičné zaměstnání jest i pro něho nejlepším prostředkem, aby nepřemýšlel o svém zvláštním postavení a o své nejisté budoucnosti.

Své vysoké výkony provedl rudý voják jako Rus, jako Asijec, nikoli jako rudý voják, nikoli jako bolševik. A proto také nemůže nikdy žádný dočasný neúspěch trvale pokořit rudou armádu. Ta nečerpá své síly z bolševismu, nýbrž z toho nevyčerpatelného pramene ruského, jehož sílu ani v nejmenším neznáme, a jenž jest nyní v rukou Trockého a Lenina.

Byli-li by bolševici, jako jejich protivníci, usedli na okraji Ruska a druží v prostředku, byl by boj dávno dobojován a nebylo by již nebezpečí. Rudá armáda jest dotud nebezpečná, pokud jest ruská; kdyby byla jen bolševická, dávno by již dohrála. Toto tvrzení odporuje všem taktickým naukám, ale je proto přece pravdivé, protože boj Rudých není vůbec boj vojenský, nýbrž jen politický, a protože protivníci rudých nemohou nikterak těžit z výhod jejich vnější čáry.

MitO. (W—)

*Turecká armáda ve světové válce.**

Světová válka zastihla armádu tureckou v reorganisaci, kterou byli již po dlouhý čas před tím pověřeni němečtí důstojníci; títo stáli v čele generálního štábu i nejdůležitějších oddělení tureckého ministerstva války. S touto reorganisací bylo započato ihned po skončení balkánské války; armáda, majíc ve všem za vzor německé vojsko, počala boj ve světové válce s úrovní mnohem vyšší nežli ve válce balkánské.

Mírový stav turecké armády: 11 armádních sborů (každý po 2 divisích o 3 pěších plucích, jednom jezdeckém a jednom dělostřeleckém pluku) a 2 samostatné divise v Arabii. Ve válce byla z každého armádního sboru mimo 2 aktivní divise utvořena ještě jedna divise záložní a z těchto opět záložní armádní sbory. Rozčlenění každé divise bylo stejné jako ve vojsku německém.

* „Schweizerische Vierteljahresschrift für Kriegswissenschaften.“ roč. II, číslo 2., str. 182 n.

Vojenské vzdělání vyšších velitelů: V řadách tureckých důstojníků nebylo vojenské vzdělání valné; i za války rozhodovala při výběru důstojnictva, když síla armády rostla, pouze politická spolehlivost jednotlivců, soucinnost s pracemi „Komitétu pro sjednocení a svobodu“, a teprve ve druhé řadě odborné vojenské vzdělání. Koncem války stál v čele každého armádního sboru generál nebo plukovník 36—40 letý; jeho dobrá vůle a osobní říznost nemohly nahradit nedostatek vzdělání a praktické zkušenosti; při tom jevil se u nich i úbytek pocitu podřízenosti, důsledek to jejich dřívější politické činnosti.

Však ani starším důstojníkům nedostávalo se bohatých zkušeností praktických a vyššího odborného vojenského vzdělání. Až do roku 1908 bylo každé cvičení mimo kasárny zakázáno (mimo dvou ojedinělých případů); i teoretické vzdělání bylo malé. Tito starší velitelé měli však vyvinutý cit pro poslušnost.

Všichni důstojníci, staří i noví, postrádali hlavních ctností: schopnosti rozhodnutí, iniciativy a pocitu vlastní odpovědnosti. K tomu přidružuje se jako důsledek kancelářské práce a náklonnosti k pohodlí též nedostatek styku s mužstvem. V útočném boji ztratili důstojníci brzy otěže vedení, neznajíce zásad vzájemného působení zbraní, nevolíce také obezřetně svých bitevních stanovisek a nestarajíce se o spojení s velitelem sousedních vojsk. Osvědčili se však v obraně. Správného styku s vlastním generálním štábem nebylo; starali se buď o každou maličkost, berouce tím svým pomocným orgánům každý pocit dobře vykonané práce nebo přenechali těmto opět rozhodnutí v nejdůležitějších záležitostech.

Vrchním velitelem tureckého vojska ve světové válce byl ministr Enver paša. Velitelé jednotlivých armád byli armádní inspektoři, mezi nimiž i generál Liman v. Sanders. Náčelníkem gen. štábu byl až do konce roku 1917 generál Bronsart v. Schellendorf, po něm pak generál v. Seeckt. Němečtí důstojníci byli veliteli divisí anebo náčelníky hlavních štábů u vyšších velitelstev; pouze generál v. Falkenhayn velel krátký čas turecké armádě, která operovala v Palestině.

Hlavní štáby vyšších velitelstev organizovány byly jako u německého vojska; činnost jejich byla sice všeobecně dobrá a pečlivá, avšak velmi pomalá. Také u důstojníků gen. štábu postrádáme jak prohloubeného vyššího odborného vzdělání, tak i praxe získané přímou službou u řadového vojska. Vyšší vzdělání měli pouze mladší důstojníci, kteří absolvovali válečnou akademii v Německu. Veliký nedostatek důstojníků gen. štábu vyrovnán byl ve válce přidělením zdatných důstojníků z fronty.

Důstojnický sbor doplňoval se ve válce příslušníky všech stavů. Čestné soudy neexistovaly; též těžší trestné činy neměly vždy za následek ztrátu hodnosti; přátelský styk byl tureckému důstojníkovi neznámý. Neznal tedy i povinnosti vzájemné podpory v boji; vyznamenávalo ho pouze sobectví. Hlavní závadou bylo neustálé politisování; tomu nezabránily ani nejprísnější rozkazy. Enver-paša drakonickou svou přísností mnohé závady sice odstranil, avšak mravní úroveň zvýšiti nemohl. Národním příznakem tureckého charakteru je lež; vědomě nesprávná hlášení v boji byla proto velmi četná.

Ve válce byli sice důstojníci pilnější, avšak nesměli postrádat i přísného dohledu. Teprve ke konci války projevovala se u nich nutnost starati se o vojáka. Němečtí instruktoři vychováli poněkud dobré cvičitele a vychovatele. Starší důstojníci toho vůbec nedovedli; znali více předpisy, ale scházela jim praxe.

Turecký důstojník byl však přece dobrým vojínem; scházela mu sice úplně iniciativa, ale, jestliže obdržel přísné rozkazy rázného velitele, byl v boji srdnatý, spolehlivý a dosti zručný. Tomu nasvědčují i značné válečné

ztráty v důstojnickém sboru. Důstojnictvo jezdeckta a dělostřelectva bylo lépe vycvičeno nežli důstojnictvo pěchoty.

Poddůstojnická otázka v tureckém vojsku byla jednou z nejpalčivějších. Pouze poddůstojníci z povolání absolvovali kdysi poddůstojnické školy; většina ostatních neměla vůbec žádného důkladnějšího speciálního vzdělání; pro rotu, baterii atd. bylo i se šikovatelem určeno pouze 10 poddůstojníků.

Mužstvo skládalo se většinou z Turků, Anatolů, Kurdů a z Arabů. Vojn anatolský má malou inteligenci (přes 90% analfabetů), energii a samostatnost a bylo těžko vychovati ho v dobrého vojína. Byl však skromný, srdnatý a zřídka nespokojený. Proti nepříteli bránil se houževnatě a útočil rázně. Pomalého, systematického útoku, kde měl samostatně působiti, však schopen nebyl; v takovém případě, sám na sebe jsa odkázán, ztratil jistotu v jednání a nedovedl své chování přizpůsobiti okolnostem. Paniky, které v tureckém vojsku často se jevily, nemají se pokládati za zbabělost, nýbrž byly spíše důsledkem menší inteligence; to jevílo se zvláště v případech neočekávaných, na př. při nenadálém dělostřeleckém výpadu. Anatolskému vojínovi se zdálo, že zde účinkuje nějaká nadpřirozená síla, již nelze vůbec odolati, a hledal proto svou spásu v útěku. Teprve později tyto zjevy zmizely.

Vojn arabský daleko se nevyrovnal anatolským Turkům; u arabských útvarů byly paniky ještě častější. K tomu přistupovala jeho zřejmě veliká nečistota tělesná, které nebylo možno odstraniti.

Ztráty tureckého mužstva vyrovnávány byly později tureckým obyvatelstvem z Albanie, ze Srbska a z Bulharska; byly to však po většině starší ročníky, tedy lidé k polní službě neschopní. Největší potíží byla tu řeč, kterou pouze velmi málo tureckých důstojníků znalo. O nějakém výcviku nemohlo se tedy ani mluvit. Řekové a Arměnci byli v tureckém vojsku zařazováni pouze do pracovních oddílů; důvodem k tomu byla jejich politická nespolehlivost.

V roce 1917 bylo ve vojsku asi 14% ročníků 1915 a 1916, 72% ročníků 1896 až 1914 a 14% ročníků 1890—1895. Tedy poměrně veliký počet mužstva ve stáří 40 let i více a veliký rozdíl ve věku.

Tělesná zdatnost tureckého vojína nebyla uspokojivá; hlavní příčinu dlužno hledati v nedostatečné výživě obyvatelstva. Těžké a déle trvající práci v zákopech podlehl vojn poměrně brzo. I pochodové ztráty byly veliké (špatná obuv).

Kázeň byla celkem dobrá, poněvadž turecký vojn je povolný a poslušný; přestupky byly pak přísně trestány. Nejčastější přestupek bylo zběhnutí. Tureckému vojsku scházel duch. Pocit pospolitosti a vzájemné podpory nebyl vyvinut; ani reformy Enverovy v tomto směru nepřinesly nápravy.

Výcvik vojska nedosáhl žádoucí výše; vojn, nejsa dostatečně vojensky vycvičen, nedovedl používatí různých výhod území. Dobře vycvičené byly kulometné oddily; nejvyšší úroveň dosáhl pak dělostřelectvo. Taktika turecká byla taktikou německou, avšak oddíly nebyly v ní vycvičeny. V útoku jevíly se zbytečně veliké ztráty, poněvadž nebylo řádně využito území. V zákopech byl velitel i vojn na místě; aktivní obrany však neznal.

Turecké jezdecktvo mělo nejlepší důstojnický sbor a bylo i nejlépe vycvičeno; v zákopové válce však neuspokojilo. Mimo zákopnictvo (málo vycvičené) technických útvarů nebylo; nahrazovaly je technické oddíly armády německé.

O zdravotnictví bylo v turecké armádě málo pečováno. Tureckých lékařů bylo málo; nejlepší byli arménští a řečtí lékaři, kteří svá studia absolvovali v Německu nebo ve Francii. Všem scházel však pocit o péči pro výživu mužstva, kontrolu kuchyň, zásob atd.

Nedostatek a nedostatečná kvalita lékařů a zdravotního materiálu zavinil jak veliký počet krvavých ztrát a neschopných invalidů, tak i malé procento vyléčených a opětně k polní službě schopných raněných vojáků. Epidemie nečistoty, zaviněné přímo u vojska řádily. Teprve v roce 1916 po cholery epidemii bylo použito různých prostředků.

V čele doplňování vojska stál vyšší německý důstojník v Čarohradě. Záložní oddíly byly od polních oddílů úplně neodvislé a byly přidělovány často přímo divisním velitelstvím. Výcvik před zařazením k polním formacím byl úplně nedostatečný.

Organisace dovozu potřebného materiálu byla vždy nejslabší stránkou tureckého vojska; to jevílo se i ve světové válce všude tam, kde scházeli němečtí důstojníci. Ovšem, jest nutno si připomenouti, že dovoz byl, zvláště ve válečném území asijském, nesmírně obtížný. Nejdůležitější cestou byla zde bagdadská dráha; odtud vedly jednak dráhy do Palestiny, jednak k Eufratu, a dále vory a čluny do Mesopotamie, nebo zvláštními oddily nosičů přes kurdistanské a arménské horstvo do Kavkazu. K tomu připojily se německé nákladní automobily, jichž výkonnost byla značně snížena špatným stavem silnic.

Těžkopádnost tureckého úřednického aparátu byla největší překážkou řádného zásobování. Stalo se, že vojsko hladovělo, a zásoby byly s ohromnými obtížemi zdaleka přiváženy; avšak značných zásob obyvatelstva válečného území využito nebylo, naopak, byly podloudně dodávány Angličanům.

Organisace v etapě byla podobná jako německá; ostřeh etapních cest byl však úplně nedostatečný. (Etapní trať Djerablus-Hit, 500 km dlouhá, byla střezena pouze jednou zákopnickou a jednou tatarskou setninou.) Důsledkem toho byly ustavičné přepady transportů kočovnými a samostatnými Araby.

Správní službu (intendantstvo) vykonávali starší, pro polní službu neschopní důstojníci. Intendantura v našem smyslu neexistovala. Vlastní průmysl v Turecku vyvinut nebyl; doplnění zásob šatstva, výzbroje, zbraní a střeliva dělo se z Německa.

Pz.

RŮZNÉ.

Mistr Alois Jirásek čestným členem Československého vědeckého ústavu vojenského.

Dne 29. srpna konalo se slavnostní mimořádné valné shromáždění Československého vědeckého ústavu vojenského, aby jmenovalo mistra Aloise Jírasku svým prvním čestným členem. Armáda projevila tím své uznání a svou hlubokou vděčnost za životní práci staříka mistra pro blaho národa. Slavnostního valného shromáždění zúčastnili se též zástupcové ministerstva národní obrany. Valné shromáždění zahájil vřelým proslovem prezident ústavu p. podplukovník Rud. Polz, načež se ujal slova p. Ph.Dr. J. V. Sedláček, který hluboce procitěnými slovy vyjádřil zásluhu Jiráskovu o probuzení národa a o oživení naší vojenské minulosti. Za nadšeného souhlasu všech přítomných byl mistr Alois Jirásek zvolen jednomyslně čestným členem vědeckého ústavu vojenského. Valné shromáždění zaslalo mistru Aloisi Jiráskovi pozdravný telegram tohoto znění:

„Slovutný mistře! Na dnešním slavnostním shromáždění Československého vědeckého ústavu vojenského byl Jste jednomyslně jmenován prvním čestným členem ústavu. Račte, slovutný mistře, přijmouti vděčný dik československé armády za Vaše životní dílo, které Jste věnoval svému národu. Požehnání nebes nechť spočívá na Vás a na Vašem díle dosavadním a příštím.“

Mistr Alois Jirásek zaslal k rukám presidenta ústavu p. podplukovníka Polze e připsal tohoto obsahu:

„Pane podplukovníku! Ráčil Jste mi laskavě oznámiti usnesení slavnostního valného shromáždění Čs. vědeckého ústavu vojenského ze dne 29. t. m. Děkuje Vám, prosím, abyste s veleváženým svým ústavem laskavě přijali mé

díky za vzácnou počtu, kterou jste mně dotčeným usnesením prokázali. V dobách našeho ponižení, kdy naši synové vojensky sloužili cizím, vzpomínal jsem ve svém díle na časy samostatného našeho vojska. A teď je zase máme, té radosti jsem se dožil a té cti, že jsem jeho členem. Přijal jsem mne do svého vysoce váženého sboru. Těším se z toho, že mně to obzvláštní cti a prosím znovu, abyste laskavě přijali mé vřelé díky. Přije našemu ústavu stálého zdaru a rozkvětu, poručím se Vám, pane presidente, a jsem v upřímné úctě oddáný

Alois Jirásek.

*Námořní loďstvo ve světové válce.**

I. Řadové lodi a bitevní křižníky.

Připojený výkaz podává nám vývoj řadových lodí (dreadnoughtů) a jejich ztráty ve světové válce. Přírůstek hotových dreadnoughtů činí 36 jednotek, přírůstek křižníků pak 7. Úbytek jeví se při novostavbě dreadnoughtů (—37), přírůstek při novostavbě křižníků (+6). V celku činí tedy přírůstek 12 lodí. Stavba velikých válečných lodí byla proto ve světové válce omezena ve prospěch menších lodí a zvláště ponorek; důvody jsou asi ty, že stavba velikých lodí vyžaduje delší doby a jest spojena s ohromnými výdaji.

Podrobnosti podané v příloženém výkazu jsou zajímavé. Francouzský absolutní úbytek lodí není důsledkem válečných ztrát, nýbrž důsledkem zastavení stavebních prací. Itálie nestavěla vůbec; Amerika pak své křižníky značně rozmnožila.

II. Ponorky.

Žádný druh lodí nedoznal ve světové válce takového rozmachu, jako ponorky; tomu dopomáhala poměrná lácce ponorek a možnost jejich použití skoro v každé námořní operaci. Německo, Anglie a Amerika jsou na místě prvním. Španělsko, Chile a Kanada počaly teprve ve válce se stavbou ponorek. Argentina, Siam, Čína a Mexiko nemají posud žádných ponorek.

Odečteme-li od celkového počtu ztrát 325 ponorek, bylo v červenci roku 1919 hotovo a ve stavbě celkem 1426 ponorek; jeví se tedy oproti roku 1914 (436) přírůstek 990 člunů. (Viz tabulku na str. 203.)

Pz.

Nové směry v letectví.

Světová válka jasně ukázala nesmírný význam aviatiky pro válečné úkoly. Jakmile si státy, ve světové válce zúčastněné, uvědomily, že vzduchoplovba sama o sobě představuje sílu účinnou, velmi pohyblivou a schopnou rychlého přenášení s místa na místo a že se stává velmi důležitou zbraní, která může mít rozhodující vliv na běh válečných událostí, nešetřily svého úsilí, které by vedlo k jejímu zdokonalení.

A tak aviatika, jež při započetí světové války byla takřka v plénkách, vstupuje dnes do stadia plného rozmachu. Ve všech státech převládá snaha po rozvoji aviatiky, neboť nejen okolnost, že problém příští války může býti problémem vzduchovým a že aviatika v tomto případě stane se zbraní rozhodující, nýbrž i její důležitost po stránce průmyslu, obchodu a veřejného hospodářství podněcuje úsilí vedoucích kruhů k jejímu rozvoji. Není bez zajímavosti povšimnouti si projektovaných změn v jejím ústrojí a práce, která byla v tom směru podniknuta.

Především převládá snaha zaměnit dřevěné konstrukce konstrukcemi celokovovými, neboť dřevo jest nejen vystaveno nebezpečí přelomení, nýbrž působí na ně nepříznivě i vliv nepohody, jmenovitě v podnebí tropickém. Kromě toho povede kovová konstrukce patrně i k novým, pestřejším variacím formy, umožní konstrukci křídel s proměnlivým zakřivením a nejsou-li tyto zatíženy, bude čelit i deformaci nosných ploch. Kovy, které se zdají podle pokusů nejvhodnějšími ku použití, jsou tyto: ocel nikloř a chromová, která jest podrobena zvláštnímu termickému procesu, a dur-aluminium.

Rovněž věnuje se pozornost okolnosti, že jest nezbytno, má-li se vyvarovati nebezpečí, jemuž jest letadlo často vystaveno při vzletu a při přistávání, aby zachovalo určitou rychlost i při zemi. K dosažení toho pomýšlí se na konstrukci letadel s nosnými plochami o měnlivém zakřivení, jež by umožnily letadlu pohyb při zemi se zmenšenou rychlostí.

Pokusy, konané za tím účelem ve Francii, Anglii, Německu a ve Spojených státech, nepodaly uspokojujících výsledků. Další otázka jest v užití neprodyšných kabin pro lety značných výšek.

Základní překážkou k dosažení velikých rychlostí jest odpor vzduchu. Poněvadž hustota vzduchu s přibývajícím výškou ubývá, jest nutno použití těchto neprodyšných kabin, aby bylo tohoto účelu dosaženo.

Třeba mítí též zřetel na okolnost, že s přibývajícím výškou zmenšuje se výkonost motoru, který se nalezne v prostředí chudším na kyslík. Aby bylo proto dosaženo normálního stavu, nutno přistoupiti k zařízení neprodyšných kabin, v nichž byl by vzduch udržován na takovém tlaku, jako jest u země.

* „Schweizerische Vierteljahrsschrift für Kriegswissenschaften.“ Roč. II., čís. 1.

S t á t	Veliké řadové lodi					Bitevní křižníky					Celkem		Ponorky							
	ve stavbě		hotové		válečné ztráty	ve stavbě		hotové		válečné ztráty			ve stavbě		hotové		Celkem		válečné ztráty	
	1914	1919	1914	1919		1914	1919	1914	1919		1914	1919	1914	1919	1914	1919	1914	1919		
Anglie	17	—	21	33	2	1	4	8	11	3	47	48	31	52	74	208	105	260	59	
Australie	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	2	2	2	2	2	
Brasílie	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	3	2	—	3	3	3	3	6	—	
Chile	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	6	2	6	—	
Francie	12	5	4	7	—	—	—	—	—	—	16	12	19	29	55	62	74	91	15	
Dánsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	7	14	12	15	1	
Holandsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	17	6	11	10	28	—	
Itálie	6	4	4	5	1	—	—	—	—	—	10	9	9	13	20	65	29	78	10	
Japonsko	4	2	2	5	1	2	—	2	4	—	10	11	—	13	15	16	15	29	—	
Kanada	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	
Německo	7	3	13	18	—	4	3	4	6	1	28	30	6	437	27	167	33	604	205	
Norsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	4	5	8	—	
Peru	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	—	
Portugalsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	3	—	
Rak.-Uhersko	1	2	3	2	2	—	—	—	—	—	4	4	6	4	6	17	12	21	12	
Rusko	6	—	2	6	2	4	4	—	—	—	12	10	28	6	28	72	56	78	19	
Řecko	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	2	2	2	—	
Spoj. státy severoamerické	7	12	10	17	—	—	6	—	—	—	17	35	19	11	38	150	57	161	2	
Španělsko	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	3	3	6	10	—	4	6	14	—	
Švédsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	5	10	10	16	—	
Úhrnem	67	30	62	98	8	11	17	15	22	4	155	167	140	607	296	819	436	1426	326	
																			1751	

Proto studuje se problém vzduchových kompresorů, při nichž se užívá zbylé energie plynů výfukových. Francouzský turbo-compressor „Rateau“, namontovaný na motor, umožnil praktický vzestup s 5.000 m na výši 9.000 m i zvětšení rychlosti ze 160 km na 260 km, při čemž byl pilot výhradně odkázán na činnost svého kyslíkového inhalátoru.

Motory jsou umístěny ve zvláštní kabině za stálého dohledu strojníka. Obsluha jest snadná, opravy mohou býti provedeny za letu, je-li k dispozici alespoň jeden rezervní motor. Převod od motoru k vrtuli děje se samočinným vypínáním. Třeba též zmíniti se o letu s heliploterem, jemuž se věnuje několik specialistů. Nejzajímavější jsou pokusy Damblancovy, jemuž se zdálo zhotoviti studijní stroj, Heirtovy, který zkoušel stroj se svislou vzrůsností, a Pescarovy, jenž podle posledních zpráv vynalezl helicopter s jeho úplnými charakteristickými vlastnostmi.

Příroze jest přihlíženo k vlastnostem letadel podle jich účelu. Základní vlastnosti, jež se vyžadují od letadel vojenských, zvláště stihacích, jsou tyto:

1. Značná horizontální rychlost s rychlostí vzestupnou a s možností dostoupiti značné výšky ku překonání nepřítele. K docelení toho jest zapotřebí malých nosných ploch s větším zatížením na 1 m² povrchu, aby byla umožněna pohyblivost i ovládání stroje.

2. Lehký motor, avšak silný, k dosažení rychlosti horizontální i vzestupné.

3. Motor přetlakový k zmenšení ztráty jeho výkonnosti při stoupání.

Letadla poštovní vyznačují se v celku týmiž vlastnostmi jako letadla stihací, mimo výšku, která jest pro ně zbytečná.

Zajímavým typem obchodního i poštovního letadla jest francouzský „Borel“, biplan i monoplan: Motor 300 HP „Hispano“. Nosný povrch 33 m², zatížení na 1 m² 34,44 kg, rozpětí 11 m 40, délka 7 m, výška 2 m 65 cm, celková váha 1315 kg, rychlost 231 km. Toto letadlo dosáhne výše 1000 m za 2'47.

Německý „Albados“, biplan: Monomotor „Mercedes“ 260 HP. Rozpětí 11'80 m, délka 7'47 m, výška 3'30 m, váha 890 kg, nosnost 430 kg, rychlost 156 km za hod. Doba výstupu 1000 m za 3'4.

Anglický „Short“, biplan: Monomotor „Siddley“ 260 HP. Nosný povrch 34'40, rozpětí 11 m 30, váha 930, zatížení 1430 kg, rychlost 193 km za hod.

Letadlem o velké nosnosti jest německý monoplan „Zeppelin“. Čtyři motory o celkové výkonnosti 1000 HP, rozpětí 31, délka 16'65, výška 4'10, nosná plocha 110 m², váha se zatížením 8300 kg. Personál: 2 piloti, 2 strojníci, 18 cestujících. Rychlost 190 km za hod.

Pokusy, o nichž byla zmínka výše, nejlépe charakterisují důležitost a zájem, který se věnuje aviatice. Není pochyby, že podnikavý a důmyslný duch lidský nalezne cestu k jejímu zdokonalení v takovém rozsahu, že by se dnes zdálo fantasii o těchto plánech se rozepisovati.

Prolet.

Průmysl a branná moc.

Plukovník italského generálního štábu Francesco Foschini napsal do vojenské revue „Rassegna dell'esercito italiano“ (roč. XI.—XII., čís. 1) článek o válečném a mírovém průmyslu. Zkoumá nejprve podmínky krise, jež postihla italský průmysl. Za války byl hlavním odběratelem průmyslu stát; po válce musil se průmysl přizpůsobiti opět mírové výrobě, a ta jeho odvětví, která se právě za války vyvinula tak nepoměrně k normálním potřebám mírovým, jsou nyní vystavena nutnosti, aby byla omezena a redukována. Tím je opět dotčen zájem vojenský. Přehnané zmenšení průmyslu, který přímo souvisí s obranou země, ohrozilo by mobilisaci průmyslovou, která dnes snad neméně než mobilisace lidí určuje dobrý běh válečných operací. Tato průmyslová mobilisace je jednou z nejdůležitějších novot, které přinesla moderní válka. Je proto nutno ujasniti si její problém. Tu jest vlastní jádro pozoruhodného článku Foschinova, jehož závěry zasluhují, aby i u nás vzbudily pozornost a podnítily nutně přípravy příští organizace.

Je známo, že v době před posledním velkým konfliktem evropským vojenské správy největších evropských států organizovaly vlastní výrobní podniky ve snaze, aby byly jimi uspokojeny potřeby vojsk a námořnictva za míru i za války. Tento státní průmysl byl považován tím spíše za prozíravý a nutný prostředek, čím všeobecněji se uplatňoval v kruzích národohospodářských i vojenských předpoklad, že velká válka evropská, jako opravdový ničivý cyklon, bude vyznačena krátkým trváním a úžasnou intenzitou. Mělo se za to, že s jedné strany ohromný finanční náklad, strašné ztráty na lidských životech, způsobené velmi vražděnými zbraněmi útočnými, menší morální zdatnost mas následkem postoupivšího sociálního pokroku učiní brzo válečné tažení nesnesitelným; s druhé strany opět, že povolání do zbraní právě nejzdatnější části obyvatelstva a zastavení hospodářských styků mezi válečnými státy ochromí veškerou průmyslovou činnost. Odtud vyplývá nutnost, aby byly vojenské dodávky zajištěny výrobou příslušných státních podniků, připravených již v míru na tento úkol, které, nalezitě doplněny k mobilisaci, mohly by vyhověti všem požadavkům nepříteli dlouhé války.

Zkušenost ukázala omyl těchto předpokladů. Světová válka nemá, co se týče trvání, příkladu v lidských dějinách, nemluvě o velikých válkách a taženích přerušovaných za zimního období, protože veliký pokrok útočných prostředků byl vyvážen prostředky obrannými; bojující vojska se zakopala do země a zahradila se jí, takže jen nesnadno a vždycky jen pomalu

se podařilo je „vyhnizdit“. Co se týče finančních nákladů, opatřila se vojska zásobami bohatství nashromážděnými za 50 let a závazky do budoucna splatnými. Morální zdatnost byla všestranně podnícena a udržena. Čím déle trvala válka, tím více byla průmyslová činnost rozšířena; aby bylo lze vyhovět přirozeným potřebám nezměrných a stále rostoucích vojsk v poli, bylo využíváno všech organizací průmyslových, jsoucích po ruce, které byly mobilisovány, t. j. použity výlučně ke službě pro bojovníci. Protože však tato průmyslová mobilisace nebyla nikde předvídaná, rozvíjela se jen pomalu a namáhavě; byla velmi nákladná a všeobecně méně produktivní nežli by jinak mohla být. Mezi organizací průmyslovou a vojenskou bylo za míru jen velmi málo styků. Nedostávalo se nejprve prostředků a připravenosti k rychlé a mohutné specialisované výrobě, chyběly dále zkušenosti k soustředění a řízení tak rozsáhlého průmyslového ruchu.

Je přirozeno, že v každé zemi byl snesen celý poklad závažných a cenných zkušeností, nabytých za války; je snadno předpokládati, že příští možný konflikt nalezne již průmyslovou mobilisaci napřed připravenou se stejnou péčí, jako se po roce 1870 usiluje a připravuje mobilisace lidí. Přejchod průmyslu ze stavu mírového do stavu válečného podaří se jednotlivým zemím tím snadněji, čím budou mohutnější vztahy mezi organizací průmyslovou a vojenskou. Vojenská organizace bude pak za války schopna, aby se uchopila a s prospěchem vedla nejvyšší řízení a dozor nad průmyslem, nezbytným pro vojsko, zabránuje roztrženi, které by odnesla státní pokladna, a nedostatkům, kterými by trpěli bojovníci.

Odtud pochází dnešní všeobecná snaha, aby byly zrušeny neb aspoň důkladně redukovány vojenské státní podniky a aby vojenská správa byla již od času míru uvedena v přesné spojení se soukromým průmyslem. Systém tento měl by i tu výhodu, že by zabránil umenšování průmyslu, pokládán za neodvratné pro nejbližší budoucnost, a že by pomohl udržeti při životě ta odvětví, která mají nejvíce vztahů s potřebami vojska v míru a která lze jen nedařmo improvizovati teprve za války.

MitO.

Ztráty srbské armády za světové války.

Teprve nyní se dovidáme přesnějších dat z vojenské statistiky, kterou právě uveřejnilo srbské ministerstvo o síle a ztrátách hrdinské armády srbské. V roce 1915 měla srbská armáda 10.223 důstojníků a 799.265 mužů. Koncem roku 1918 bylo konstatováno, že z těchto bojovníků za svobodu své vlasti padlo 3.708 důstojníků a 365.104 mužů, tedy skorem polovina všeho mužstva. V zajetí zemřelo 150.000 srbských vojáků, kteří nejsou v číslici ztrát výše uvedených pojati.

K.

*Ztráty německého námořnictva ve světové válce.**

Určitéjší zprávy o značných ztrátách, které německé válečné loďstvo ve světové válce utrpělo, objevují se teprve nyní.

a) Ztráty důstojnictva a mužstva (počet padlých a zemřelých):

1. Z lodních posádek: 946 důstojníků, 5.222 poddůstoj., 12.686 mužů, celkem 18.854.

2. U námořního sboru ve Flandřích: 328 důstojníků, 1.488 poddůstojníků, 8.809 mužů, celkem 10.625.

3. V Tsingtau: 10 důstojníků, 33 poddůstojníků, 163 mužů, celkem 206.

Úhrnné ztráty důstojnictva a mužstva činí: 1.284 důstojníků, 6.743 poddůstojníků, 21.658 mužů, celkem 29.685.

b) Ztráty lodního materiálu:

1. V boji: 1 řadová loď, 7 velkých křižníků, 17 malých křižníků, 1 speciální loď, 111 torpedovek, 178 ponorek, celkem 315 lodí.

2. Zničeno, potopeno, internováno: 7 dělových člunů, 21 ponorek, 6 říčních dělových člunů a jiných lodí, 28 lodí pro zničení min, 9 pomocných křižníků, 100 rybářských parníků a lodí, 22 jiných pomocných lodí, celkem 193 lodí.

3. Odevzdáno spojencům při příměří a potopeno v zátce Scapa-Flow: 11 řadových lodí, 5 bitevních křižníků, 8 malých křižníků, 50 torpedoborek, celkem 74 lodí.

4. Odevzdáno spojencům podle § 185 mírové smlouvy: 8 řadových lodí, 8 malých křižníků, 42 torpedoborek, 50 torpedovek, celkem 108 lodí.

Ztráty lodního materiálu činí tedy celkem 690 válečných lodí, tedy skoro celá válečná námořní moc německá.

Pz.

Příprava mládeže pro službu vojenskou ve Francii a zájem o topografii.

Francouzská společnost topografická (Société de topographie de France) vypsalá soutěž v elementární topografii mezi pařížskými společnostmi pro vojenskou přípravu a tělesnou výchovu; soutěž ta konala se 31. července t. r.

* „Schweizerische Vierteljahresschrift für Kriegswissenschaften“, ročník 1920, sešit 1. a „Internationale Revue über die ges. Armeen u. Flotten“, II. čís. 3.

Soutěže se mohl zúčastnit z každé společnosti pouze jeden žák.

Předmětem soutěže bylo:

a) Náčrt cesty asi 1,5 km dlouhé v měřítku 1:10.000,

b) perspektivní náčrt (panoramatický),

c) ústní zkouška a čtení mapy 1:80.000.

Mimo cenu putovní, umělecký předmět bronzový, který obdrží společnost, představená nejlepším konkurentem, po jeden rok, rozdělovány byly také medaile stříbrné a bronzové. (Bulletin de la société de topographie de France.)

Tato francouzská společnost topografická, založená roku 1876 a schválená ministerstvem vojenství jako společnost pro voj. přípravu, stanovila si za úkol vyučovat i zdarma topografii a čtení map vojenských; jest podporována min. vojenství, min. vyučování, min. zemědělství, min. veřejných prací, min. vnitra a různými jinými státními úřady, bankami soukromými a pod.

R.

Z NAŠICH REVUÍ.

V „Naši době“ (roč. XXVIII., sešit 6.) uveřejňuje prof. dr. Frant. Drtina studii: „Masarykova filosofie a osvobozovací dílo“. V této studii věnována jest zvláštní kapitola Masarykovu názoru na válku. Masaryk se svou filosofií, jejímž posledním slovem byla láska k životu a láska k lidstvu, tedy humanita, stanul v červenci roku 1914 před problémem světové války. Uvědomil si plně, že válka jest něco hrozného, nelidského, že jest velikým zlem, ale — přiznává — nikoli zlem největším. Válka zavinuje úžasně ztráty drahocenných lidských životů, ale životy lidské ve veliké míře ničí též alkoholism, syfilis, úžasný počet sebevražd (v Evropě se vraždí ročně na 100.000 občanů), život tovární atd. Proti válce účinně třeba uznávati oprávněnost války obranné, která může národ zbavit největšího zla — otroctví. Masaryk praví doslova: „Ano, válka není zlem největším, žiti nečestně, býti otrokem, zotročovati jiné jest mnohem horší nežli válka. Podle Masaryka jest válka obranná mravně přípustná, ba nutná. Takovou válkou byly naše husitské boje a jest jí také světová válka doby přítomné.“

Masaryk dal světové válce smysl, vytvořil její vůdčí ideu, že jí má býti způsoben obrat, změna státu ze středověké teokracie a z aristokratismu v moderní demokratism a socialism, sebeurčení národů, probuzení života osobního a národního, vznešené myšlenky lidskosti, všelidské jednoty a solidarity. Podle Masaryka šlo ve světové válce o rekonstrukci celé střední a východní Evropy ve smyslu národnostního principu demokracie a sociální spravedlnosti. Evropské státy byly dynastické, autokratické, protisociální; dnes má býti národ činitelem demokracie, sociální i národnostní spravedlnosti a sebeurčení národů. Při rozjímání o válce vrací se Masaryk ke starému problému Žižky a Chelčického, války a míru, a rozřešení vyjadřuje slovy: „Čech svou zeměpisnou polohou a svými sousedy jest nucen býti udatným... A promyšlená udatnost, toť Žižka a Chelčický v každém z nás.“

Úkolem světové války bylo osvobození a sebeurčení malých národů a ne to, co

chtěli Němci namluviti světu na počátku války, že smyslem jejím jest boj Slovanstva s Německem. Ve světové válce šlo o věc mnohem vážnější a dalekosáhlejší, o boj mezi snahami německého imperialismu zbudovati německou světovou nadvládu nebo vytvořiti světovou organizaci národů na základě rovnoprávnosti, svobody a sebeurčení. Jako francouzská revoluce osvobodila jednotlivce, tak nynější světová válka musí osvoboditi národy. To si Masaryk plně uvědomil a pak nebylo váhání. V tomto bystrém a pravdivém rozpoznání odešel za hranice a stal se národem osvoboditelem. Organizoval zahraniční práci, získal naší spravedlivé věci spojení, organizoval československé legie, stal se spolupracovníkem Wilsonovým a způsobil, že Amerika uznala pařížskou Národní radu československou za skutečnou spojeneckou moc a vlastní oprávněnou československou vládu. Československá vláda a národ náš jednomyslně odmítly pověstný manifest císaře Karla „Mým národům“, jenž ohlašoval úmysl říši nově uspořádati na federativním základě. Tak zasadil Masaryk Rakousku smrtící ránu.

Masaryk vrátil se jako vítěz, osvoboditel národa, do jásající Prahy. V krásné harmonii sloučil ve své bytosti Žižku a Chelčického. Dokonal odkaz velikého Komenského a ukázal celému národu a všemu lidstvu, že československá otázka jest spjata s otázkou osudů člověčenstva, dokázal, že ve vývoji československého národa projevuje se určitý plán prozřetelnosti a ukládá nám nové úkoly, plně odpovědnosti a mravní síly, aby idea československá byla i nadále v pravdě ideou světovou, všelidskou, ideou životní v nejvyšším slova smyslu, ve smyslu věčnosti.

Do této revue (sešit 7.) napsal Jan Bedřich Novák studii „Napoleon a my“, úvahu k stému výročí jeho úmrtí. Mohli jsme za světové války pozorovati, že jednou z nejpodstatnějších snah byla snaha obnoviti imperium v duchu Bonapartově. Čím tam byl Napoleon I., měl zde býti Vilém II., čím tam byli Francouzové, měli zde býti Němci. Vilém vědomě napodobil korsického dobyvatele. O posledním císaři německém praví